

А.В. БУРКОВСЬКА

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту

Д.А. РАДЬКО

*студентка 5 курсу обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація: Досліджено класифікацію факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства. Розглянуто основні аспекти забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Аннотация: Исследована классификация факторов влияния на конкурентоспособность предприятия. Рассмотрены основные аспекты обеспечения конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий.

Summary: Investigated the classification of factors influencing the competitiveness of enterprises. The main aspects of the competitiveness of agricultural enterprises.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли конкуренція набуває глобальних масштабів, особливо важливим для підприємств є управління конкурентоспроможністю на наукових засадах, що дозволяє забезпечити стійке її зростання у довгостроковій перспективі. Тому головним завданням будь-якого підприємства є випуск якісної, недорогої у порівнянні з аналогічною, тобто конкурентоздатної продукції.

Постановка завдання. Завданням при написанні статті є визначення аспектів організаційно-економічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення конкурентоспроможності підприємств є важливим аспектом їх виживання та успішної діяльності в умовах сучасної ринкової економіки. В основу формування сучасного механізму організаційно-економічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства є визначення тих факторів, що впливають на неї.

Конкуренція змушує суб'єктів діяльності не зупинятися на досягнутому, а постійно рухатися і самовдосконалюватися [2, с. 6]. Термін «конкуренція» (з лат. *conkurrentia*) означає змагання, суперництво. Як економічна категорія, кон-

куренція – це економічна боротьба, суперництво між відокремленими виробниками продукції, робіт, послуг щодо задоволення своїх інтересів, пов'язаних з продажем цієї продукції, виконаних робіт, наданням послуг одним і тим же споживачам.

Копистко О.В. відмічає, що основою конкуренції є конкурентоспроможність продукції, як система економічних, організаційних, технологічних, технічних, нормативно-правових, збутових і екологічних параметрів, які в свою чергу в процесі взаємодії забезпечують високу якість продукції та попит на ринку, але мають різну природу [1, с. 61].

Н. Тарнавська класифікує існуючі підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність підприємств» за критеріями: конкурентоспроможність продукції; система показників конкурентоспроможності та ефективності; порівняльні переваги та відмінності підприємств; властивість об'єкта управління (чи суб'єкта ринкових відносин); здатність протистояти чи виробляти і збувати товари (послуги); гнучкість або адаптивність; рівень компетенції підприємства; з позицій користувача інформації. Притримуючись останнього підходу, Н. Тарнавська визначає сутність конкурентоспроможності підприємства як «здатність у реальному масштабі часу та у перспективі формувати і використовувати систему знань, умінь і навичок спільного зі споживачем створення принадливого для нього продукту, випереджаючи за часом теперішніх і можливих конкурентів» [3].

Окремі автори, в розрізі своїх наукових поглядів, виокремлюють набір факторів, що визначають конкурентоспроможність підприємства. Найбільш повний та обґрунтований перелік широко використовується у стратегічному аналізі та маркетингових дослідженнях і наведений у роботах А. Томпсона-мол. та Дж. Стрікланда, Д. Креденса. Більшість авторів поділяють фактори, які визначають рівень конкурентоспроможності підприємства, на зовнішні та внутрішні.

Різноманітність факторів (таблиця 1), що впливають на діяльність підприємства дуже велика і підприємства, які не встигають вчасно реагувати на них,

ризикують втратити конкурентні позиції, що в умовах ринкової системи господарювання може мати негативні наслідки.

Таблиця 1

Класифікація факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства

Класифікаційна ознака	Групи чинників та їх характеристика
Місце виникнення	<p>Внутрішні - мають внутрішні джерела походження, тобто характеризують можливість та ефективність адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Дана група чинників є найбільш важливою для забезпечення стійких конкурентних переваг підприємства з точки зору теорії ресурсних переваг.</p> <p>Зовнішні - мають зовнішні джерела походження та обумовлюються станом зовнішнього середовища. За змістом і природою джерел походження є неоднорідними, оскільки виступають проявом систем різного рівня, і поділяються на три групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - галузеві, тобто ті, що визначаються функціонуванням галузі як системи (до них відносять механізми внутрішньогалузевого регулювання, методи та рівень внутрішньогалузевої конкуренції, стан попиту тощо); - макроекономічні, тобто чинники, що відображають умови функціонування національних економік (до них відносять загальногосподарську кон'юнктуру, стан та динаміку платоспроможного попиту, механізми державного регулювання економіки, наявність та рівень розвитку ринкової інфраструктури тощо); - фактори світової економіки (до них відносять кон'юнктуру світових ринків, міжнародний розподіл праці, динаміку валютних курсів, міжнародні угоди у сфері зовнішньої торгівлі тощо).
Характер чинника	<p>Загальні - здійснюють вплив на конкурентоспроможність усіх підприємств без винятку.</p> <p>Специфічні - здійснюють вплив на конкурентоспроможність підприємств певної галузі, регіону, або тих, що діють на конкретному ринку.</p> <p>Індивідуальні - дія даних чинників обумовлює зміни конкурентоспроможності окремого підприємства.</p>
Сфера походження	<p>Ресурсні - характеризують існуючий портфель ресурсів підприємства за рівнем їх неоднорідності, доступності, мобільності та вартості.</p> <p>Науково-технічні - відображують стан та динаміку науково-технічного прогресу, рівень інноваційності техніки та технології, продуктивність та надійність устаткування, гнучкість виробничих процесів тощо.</p> <p>Організаційно-економічні - характеризують, з одного боку, стадію циклу розвитку економіки, розвиток інтеграційних процесів у економічному просторі, загальногосподарську та галузеву кон'юнктуру, методи та механізми</p>

	<p>регулювання господарської діяльності на рівні держави, регіонів та галузей; з іншого боку ці чинники характеризують структуру та ефективність системи управління підприємства, рівень організації його маркетингової та фінансово-економічної діяльності, характер організації виробничих процесів та організації праці, тощо.</p> <p>Соціальні - відображують стан та динаміку соціальних процесів, що відбуваються на макро- та мікро- рівнях. Вплив цієї групи чинників на конкурентоспроможність підприємства має двоїсту природу: з одного боку, вони здійснюють суттєвий вплив на рівень, динаміку та специфічні особливості попиту на кожному конкретному ринку.</p> <p>Екологічні - характеризують взаємозв'язок виробничо-економічної діяльності підприємства зі станом оточуючого природного середовища. До цієї групи чинників слід віднести вимоги екологічного законодавства, витрати, що виникають у зв'язку з утилізацією відходів виробництва, витрати на утримання та експлуатацію природоохоронних споруд тощо.</p> <p>Політичні - здійснюють суттєвий вплив на рівень конкурентоспроможності підприємства, що найяскравіше виявляється при реалізації продукції підприємства на зовнішніх ринках, або при придбанні імпортованих ресурсів.</p>
Тривалість дії	<p>Тимчасові - змінюють загальний рівень конкурентоспроможності підприємства внаслідок тих чи інших подій. Вони, як правило, пов'язані зі змінами у споживацькому попиті або визначаються сезонними особливостями виробництва.</p> <p>Динамічні - дія чинника проявляється залежно від зміни ринкової комбінації, в умовах нестійкої позиції лідерів галузі та високої імовірності появи нових конкурентів.</p> <p>Постійні - визначають загальний рівень конкурентоспроможності підприємства.</p>
Ступінь взаємообумовленості	<p>Незалежні - самі по собі є наслідком певних подій або тенденцій.</p> <p>Похідні - являють собою опосередкований результат дії первинних чинників.</p>
Ступінь впливу на рівень конкурентоспроможності	<p>Стимулюючі - чинники, що сприяють підсиленню конкурентних позицій і стимулюють зростання конкурентоспроможності підприємства.</p> <p>Дестимулюючі - чинники, що здійснюють негативний вплив на конкурентні позиції підприємства і стримують процес зростання його конкурентоспроможності.</p>
Роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства	<p>Основні - вплив основних чинників на рівень конкурентоспроможності є визначальним; саме вони є вирішальними у забезпеченні реалізації стратегічних цілей та підпорядкованих їм основних завдань підприємства.</p> <p>Другорядні - вплив другорядних чинників на рівень конкурентоспроможності не є визначальним – фактично вони лише створюють умови для нормального функціонування підприємства.</p>

Узагальнюючи розглянуті підходи щодо визначення факторів конкурентоспроможності, можна в цілому погодитись із загальноприйнятою методикою поділу їх на зовнішні (тобто ті, на які підприємство безпосередньо не може вплинути) та внутрішні (тобто такі, за допомогою виявлення та оцінювання яких підприємство здатне управляти різними аспектами своєї діяльності, що спрямоване на підвищення його конкурентоспроможності).

Для досягнення довготривалого успіху робота по забезпеченню конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства в усіх сферах має здійснюватися за всіма аспектами його діяльності. Так, основними аспектами забезпечення конкурентоспроможності підприємства є:

- *виробничий* – номенклатура й асортимент товарів, якість продукції, характер технології, масштаби виробництва, забезпеченість основними видами ресурсів, якість ресурсів, гнучкість виробництва;
- *маркетинговий* – дослідження й прогнозування ринку, система просування та збуту товару, ціноутворення, рекламна діяльність, обслуговування споживача;
- *фінансовий* – ступінь ліквідності, активність, доходність, платоспроможність підприємства, залучення зовнішніх фінансових ресурсів, інвестування наявних коштів, загальний фінансовий стан підприємства;
- *інноваційний* – здійснення науково-дослідних та досвідно-конструкторських робіт (НДДКР) власними силами, використання запозичених результатів НДДКР, ступінь оновлюваності продукції, технології, ступінь використання інформаційних технологій;
- *кадровий та організаційно-культурний* – кількісний та якісний склад персоналу, тип лідера, характер організаційних цінностей, комунікації та процедури;
- *управлінський* – тип організаційної структури управління (ОСУ), гнучкість та раціональність ОСУ, стиль та методи управління, адаптаційні можливості, гнучкість та гомеостатичність підприємства.

У процесах управління конкурентоспроможністю об'єктом управління виступають ресурси, організаційні здатності та конкурентні переваги, що забезпечують сільськогосподарському підприємству більш вигідне, у порівнянні з конкурентами, становище, а також сприяють досягненню його стратегічних цілей.

Під управлінням конкурентоспроможністю підприємства ми розуміємо неперервний цілеспрямований вплив на внутрішні бізнес-процеси підприємства, що сприяє розвитку існуючих та формуванню нових джерел конкурентних переваг.

Загальна схема процесу управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає виділення керуючої, керованої та забезпечуючої підсистем. Управляюча підсистема спирається на визначені цілі, функції, методи та структури управління підприємством. Загальні цілі управління конкурентоспроможністю підприємства розрізняються за часовою ознакою (короткострокові, середньострокові та довгострокові), функціональною спрямованістю (зовнішні і внутрішні) та пріоритетністю створення відповідного рівня конкурентоспроможності (оперативний, тактичний та стратегічний).

Особливістю процесів управління конкурентоспроможністю підприємства є наявність зворотного зв'язку, що передбачає оцінювання досягнутого рівня конкурентоспроможності (оперативного, тактичного чи стратегічного). Таким чином, виконуючи функцію зворотного зв'язку, оцінювання рівня конкурентоспроможності є одним із основних інструментів успішного довгострокового функціонування підприємства в сучасних ринкових умовах. Саме тому, важливого значення набуває формування та використання сучасного методичного інструментарію діагностики рівня конкурентоспроможності підприємства.

Висновки з проведених досліджень. Таким чином, з точки зору теорії ресурсних переваг конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства, на наш погляд, характеризує величину та ефективність використання всіх ресурсів підприємства шляхом формування та використання стійких конкурентних переваг у динамічному ринковому середовищі. Саме з цієї двоїстої приро-

ди конкурентоспроможності нами виділяються два її види: внутрішня конкурентоспроможність та зовнішня конкурентоспроможність.

Література:

1. Копистко О. В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / Копистко О. В. // Економіка АПК . – 2010. – №1. – С. 61 – 63.
2. Червен І. І. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання регіонального АПК : монографія / І. І. Червен, Л. А. Євчук. – М. : НДАУ, 2005 – 440 с.
3. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика : монографія / Н. П. Тарнавська. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – С. 9-19.